



Polski Instytut Spraw Międzynarodowych
Biuro Analiz

BIULETYN

nr 7 (195) • 27 lutego 2004 r. • © PI&M

nr egz. PI&M 2,20

Redakcja: Krzysztof Bałon, Sławomir Dębski (redaktor naczelny), Dorota Dołęgowska (redaktor techniczny), Adam Eberhardt, Beata Górka-Winter, Maciej Krzysztofowicz, Urszula Kurczewska, Wiesława Lach (sekretarz Redakcji), Grażyna Nowocień-Mach (redaktor tekstu)

Współpraca Francji, Niemiec i Wielkiej Brytanii w Unii Europejskiej

Maciej Krzysztofowicz

Francja, Niemcy i Wielka Brytania przeprowadziły ostatnio szereg konsultacji i podjęły kilka wspólnych inicjatyw. Niemcy i Francja próbują w ten sposób utrzymać przewodnią rolę w UE, Wielka Brytania zaś usiłuje wzmocnić swoje znaczenie w procesie integracji. Konsultacje takie będą odbywały się coraz częściej, choć niekoniecznie będą przynosić rezultaty. Współpraca tego rodzaju będzie inicjowana tylko w dziedzinach, w których interesy trzech państw są najbardziej zbieżne. Pozostałe państwa UE mogą intensyfikować własne kontakty z tymi państwami oraz wzmocnić instytucje ponadnarodowe.

Rozszerzenie Unii Europejskiej wywołuje obawy obecnych jej członków o sprawność procesu decyzyjnego w instytucjach wspólnotowych. Niepokoje te są m.in. jedną z przyczyn sporów co do metody głosowania w Radzie UE, ale także powodują wzrost znaczenia konsultacji w mniejszych grupach państw. Współpraca francusko-niemiecka od początku miała decydujące znaczenie dla procesu integracji europejskiej. Zbliżające się rozszerzenie doprowadzi do zmniejszenia jej skuteczności, natomiast na znaczeniu zyskają koalicje doraźne. Aby utrzymać przewodnią rolę w procesie integracji, państwa te zdecydowały się zintensyfikować konsultacje z Wielką Brytanią. Już pod koniec lat dziewięćdziesiątych zarówno Francja, jak i Niemcy były zainteresowane zbliżeniem z Wielką Brytanią, widząc w tym sposób na przezwyciężenie problemów, jakie powstały w ich współpracy dwustronnej. Prowadzenie wspólnych konsultacji zapobiega rywalizacji obu państw na tle rozwijania stosunków z Wielką Brytanią i przyczynia się do wzmocnienia współpracy dwustronnej.

Dla Wielkiej Brytanii konsultacje z Francją i Niemcami stanowią szansę na zwiększenie wpływu na dalszy przebieg integracji i wzmocniają znaczenie preferowanej przez rząd brytyjski współpracy międzyrządowej. Te trzy państwa, o największym potencjale gospodarczym i politycznym w UE, mają największą możliwość osiągania wspólnych celów, a ich udział jest niezbędny dla postępów integracji politycznej. Dlatego też, chociaż w UE odbywają się regularne konsultacje w różnych grupach państw (także z uczestnictwem Hiszpanii, Włoch, Polski oraz

mniejszych państw), nie będą one miały podobnego znaczenia. Rozszerzanie konsultacji francusko-niemiecko-brytyjskich o kolejne państwa jest z kolei trudne do przeprowadzenia, gdyż mogłoby wywoływać proporcjonalnie większą opozycję państw w nich nieuczestniczących.

Zakres współpracy. Rola i zakres współpracy Francji, Niemiec i Wielkiej Brytanii będą zależne od omawianej tematyki. Dyskutowane podczas spotkania T. Blaira, J. Chiraca i G. Schrödera 18 lutego 2004 r. zagadnienia europejskiej polityki gospodarczej i realizacji strategii lizbońskiej pozostają w kompetencji UE. Dlatego będą musiały zostać zaakceptowane na posiedzeniu Rady Europejskiej, która podejmuje decyzje jednogłośnie. Inicjatywy Niemiec, Francji i Wielkiej Brytanii w kwestiach gospodarczych mogą wpływać pozytywnie na wzrost efektywności działań UE, zwłaszcza gdy niezbędny będzie impuls polityczny. Z drugiej strony, trzy państwa będą mogły wpływać na porządek obrad i sformułowanie problemów w dogodny dla siebie sposób – na przykład wiązać kwestie reform gospodarczych z innowacyjnością, a nie liberalizacją rynków. Inicjatywy trzech państw będą także osłabiać znaczenie Komisji Europejskiej jako inicjatora procesu legislacyjnego.

Współpraca tych trzech państw może odgrywać inną rolę w kwestiach polityki wewnętrznej i zagranicznej, gdyż nie są one uwspólnotowione. W październiku 2003 r. ministrowie spraw zagranicznych Francji, Niemiec i Wielkiej Brytanii wspólnie osiągnęli porozumienie z Iranem w sprawie przystąpienia tego państwa do protokołu dodatkowego do Układu o nierozprzestrzenianiu broni masowego rażenia¹. Państwa te, wraz z Hiszpanią i Włochami, współtworzą także Grupę Pięciu, podejmującą działania w zakresie zwalczania terroryzmu i nielegalnej imigracji². Współpraca ta jest ukierunkowana na osiągnięcie konkretnych celów, a nie na pogłębianie integracji, uczestniczą w niej więc tylko te państwa, które mogą bezpośrednio przyczynić się do sukcesu podejmowanych działań. Tego rodzaju współpraca pozostaje poza ramami instytucjonalnymi UE, nie jest jednak wobec niej konkurencyjna, a raczej komplementarna. Choć w samej inicjatywie w sprawie Iranu nie uczestniczył Wysoki Przedstawiciel ds. WPZiB i nie przyczyniła się ona do pogłębienia integracji, to dalsze działania w tej kwestii odbywały się już na poziomie Unii Europejskiej. Działania te nie miały negatywnych konsekwencji dla państw członkowskich, które nie brały w nich udziału, przeciwnie, przyczyniły się do wzrostu także ich bezpieczeństwa.

Z względu na znaczenie Francji, Niemiec i Wielkiej Brytanii w UE wypracowane przez te państwa porozumienia ułatwią podejmowanie decyzji przez całą UE. Tym samym jednak w dziedzinach, w których nie będą one mogły osiągnąć kompromisu, trudno będzie osiągnąć porozumienie także w gronie wszystkich 25 państw członkowskich. Taka sytuacja będzie miała szczególne znaczenie w procesie integracji politycznej, ponieważ potencjał tych trzech państw umożliwi im podejmowanie wspólnych inicjatyw dyplomatycznych. Należy się spodziewać, że współpraca tego rodzaju będzie kluczowa dla wszelkich prób rozwoju wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony, głównie ze względu na potencjał wojskowy Wielkiej Brytanii i Francji. Współpraca Francji, Niemiec i Wielkiej Brytanii podczas Konferencji Międzyrządowej w kwestii wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony pozwoliła osiągnąć kompromis zadowalający wszystkie państwa członkowskie. Mniejsze znaczenie będzie ona miała dla porozumienia w sprawie Traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy (TUK), gdyż wspólne stanowisko francusko-niemieckie odnośnie do przyszłości UE różni się znacznie od prezentowanego przez Wielką Brytanię³.

¹ B. Górka-Winter, *Iran a sprawa proliferacji broni masowego rażenia*, „Biuletyn” (PISM), nr 67 (171) z 3 listopada 2003 r.

² E. Poseł-Częściak, *Powstanie Grupy Pięciu. Implikacje dla Polski*, „Biuletyn” (PISM), nr 75 (179) z 21 listopada 2003 r.

³ Zob. K. Sochacka, *Stanowisko Francji na Konferencji Międzyrządowej*, „Biuletyn” (PISM), nr 69 (173) z 6 listopada 2003 r.; M. Woronowicz, *Stanowisko Republiki Federalnej Niemiec na Konferencji Międzyrządowej*, „Biuletyn” (PISM), nr 70 (174) z 7 listopada 2003 r.; K. Balcerowska-Kwaterska, *Stanowisko Wielkiej Brytanii na Konferencji Międzyrządowej*, „Biuletyn” (PISM), nr 73 (177) z 14 listopada 2003 r.

Perspektywy współpracy. Konsultacje tych trzech państw będą się odbywać regularnie, choć nie zawsze będą zakończone porozumieniem. Jednocześnie będzie kontynuowana współpraca francusko-niemiecka. Potwierdzają to ostatnie wspólne deklaracje⁴. Oba państwa będą dążyć do uzgadniania stanowisk niezależnie od współpracy z Wielką Brytanią także dlatego, iż w ten sposób osiągnięcie kompromisu ze stanowiskiem brytyjskim będzie łatwiejsze.

Dotychczasowe wyniki konsultacji trzech państw dotyczą kwestii, w których nie było między nimi poważniejszych rozbieżności. Największym wyzwaniem będzie osiągnięcie kompromisu w sprawach, w których stanowiska tych państw będą rozbieżne, jak np. współpraca transatlantycka, liberalizacja gospodarcza, dążenie do federalizacji UE czy harmonizacja podatków. Tym bardziej iż na pozycję Francji i Niemiec w UE negatywnie wpływają ich opóźnienia we wdrażaniu prawa wspólnotowego, realizowaniu strategii lizbońskiej oraz łamanie postanowień Paktu Stabilności i Wzrostu. Ponadto efektywność francusko-niemiecko-brytyjskiej współpracy będzie zależała od reakcji pozostałych państw UE na inicjatywę trójki. Współpraca Francji, Niemiec i Wielkiej Brytanii jest postrzegana przez większość państw członkowskich jako zagrożenie. Protestowały inne większe państwa, szczególnie Włochy, które choć wcześniej w niewielkim stopniu wpływały na rozwój UE, teraz uznały uczestnictwo w takich spotkaniach za kwestię prestiżową. Negatywnie wypowiadały się także niektóre mniejsze państwa, gdyż obawiają się dominacji większych państw. Jedną z możliwości osłabienia takiej współpracy jest odrzucenie wszelkich inicjatyw trójki, niezależnie od ich treści. Nie sposób jednak pogłębiać integracji bez uczestnictwa trzech ważnych państw, tym bardziej że ich propozycje mogą mieć pozytywne znaczenie dla procesu integracji.

Z drugiej strony, zablokowanie możliwości prowadzenia wzajemnych konsultacji francusko-niemiecko-brytyjskich jest niemożliwe. Podobnie jak utworzenie konkurencyjnej grupy państw. Wymagałoby to alternatywnej wizji dalszego procesu integracji, której nie ma m.in. dlatego, iż Francja, Niemcy i Wielka Brytania opowiadają się za bardzo różnymi jej koncepcjami. Ponadto nie ma w UE państw, które dysponowałyby choćby porównywalnie silną pozycją, zdolnych do systematycznej współpracy.

Z punktu widzenia pozostałych państw członkowskich UE, bardziej efektywna może być próba oddziaływania na przedmiot konsultacji i inicjatywy podejmowane przez Francję, Niemcy i Wielką Brytanię. Przede wszystkim poprzez przedstawianie tym państwom swoich stanowisk w danych kwestiach, prowadzenie konsultacji oraz uczestnictwo w powstających inicjatywach, np. w Grupie Pięciu. Innym sposobem może być dążenie do uwspólnotowienia coraz większej liczby dziedzin integracji gospodarczej i politycznej, a tym samym zmniejszenie roli państw na rzecz instytucji wspólnotowych.

⁴ Zob. M. Krzysztofowicz, K. Sochacka, *Współpraca francusko-niemiecka – pierwsze przybliżenie*, „Biuletyn” (PISM), nr 5 (109) z 24 stycznia 2003 r.

OGŁOSZENIA

DUSZA POLSKA I ROSYJSKA

(od Adama Mickiewicza i Aleksandra Puszkina
do Czesława Miłosza i Aleksandra Sołżenicyna)

Materiały do „katalogu” wzajemnych uprzedzeń Polaków i Rosjan
pod redakcją Andrzeja de Lazari
Warszawa 2004, stron 447; ISBN 83-918046-3-1

Spis treści

- Andrzej de Lazari: *WSTĘP*
 Aleksander Puszkina: *OSZCZERCOM ROSJI*
 Adam Mickiewicz: *KSIĘGI PIELGRZYMSTWA POLSKIEGO (fragmenty)*
 Piotr Czaadajew: *PIERWSZY LIST FILOZOFICZNY (fragmenty)*
 Henryk Kamieński: *ROSJA I EUROPA. POLSKA. WSTĘP DO BADAŃ NAD ROSJĄ I MOSKALAMI (fragmenty)*
 Zygmunt Krasieński: *POLSKA WOBEC EUROPY; UWAGI NAD DZIEŁEM O ROSJI, EUROPIE I POLSCE*
 Bronisław Trentowski: *WIZERUNKI DUSZY NARODOWEJ PRZEZ OJCZYŹNIAKA (fragmenty)*
 Nikołaj Strachow: *FATALNA SPRAWA*
 Lew Tichomirow: *WARSZAWA I WILNO W 1863 ROKU (fragmenty)*
 Konstantin Leontjew: *PRAWOSŁAWIE I KATOLICYZM W POLSCE*
 Władimir Sołowjow: *IDEA ROSYJSKA (fragmenty)*
 Wincenty Lutosławski: *NARÓD POLSKI (fragmenty)*
 Władimir Ern: *OSTRZE STOSUNKÓW POLSKO-ROSYJSKICH*
 Stanisław Brzozowski: *LEGENDA MŁODEJ POLSKI. SAM NA SAM Z KLĘSKĄ (fragmenty)*
 Nikołaj Bierdajew: *O „WIECZNIE BABSKIM” W DUSZY ROSYJSKIEJ (fragmenty); DUSZA ROSYJSKA I POLSKA*
 Marian Zdziechowski: *WPL YWY ROSYJSKIE NA DUSZĘ POLSKĄ (fragmenty)*
 Antoni Chołoniewski: *DUCH DZIEJÓW POLSKI (fragmenty)*
 Władimir Iwanow: *POLSKI MESJANIZM JAKO SIŁA ŻYWA; BIESIADA SŁOWIAŃSKA*
 Jan Parandowski: *BOLSZEWIZM I BOLSZEWICY W ROSJI (fragmenty)*
 Gięorgij Fiedotow: *OBLICZE ROSJI; TRZY STOLICE*
 Feliks Koneczny: *POLSKA MIĘDZY WSCHODEM A ZACHODEM*
 Piotr Bicilli: *PROBLEM STOSUNKÓW ROSYJSKO-UKRAIŃSKICH W ŚWIETLE HISTORII (fragmenty)*
 Bogumił Jasinowski: *O CYWILIZACJI WSCHODNIO-CHRZEŚCIJAŃSKIEJ (fragmenty)*
 Nikołaj Trubieckoj: *SPOJRZENIE NA HISTORIĘ ROSJI NIE Z ZACHODU A ZE WSCHODU (fragmenty)*
 Ks. Walerian Baranowski: *WIELKA TAJEMNICA PSYCHIKI NARODU POLSKIEGO (fragmenty)*
 Wasilij Zienkowski: *PRAWOSŁAWIE I KULTURA*
 Kard. August Hlond: *KRYZYS DUSZY POLSKIEJ; FRAGMENTY Z PRZEMÓWIENIA WYGŁOSZONEGO W POZNANIU W ŚRODĘ POPIELCOWĄ 1932 R.*
 Iwan Iljin: *O IDEI ROSYJSKIEJ; DLACZEGO WIERZYMY W ROSJĘ?*
 Jan Kucharzewski: *OD BIAŁEGO CARATU DO CZERWONEGO (fragmenty)*
 Nikołaj Arsienjew: *SIŁY DUCHOWE W ŻYCIU NARODU ROSYJSKIEGO*
 Nikołaj Łoski: *CHARAKTER NARODU ROSYJSKIEGO (fragmenty)*
 Iwan Soloniewicz: *MONARCHIA NARODOWA (fragmenty)*
 Ks. Czesław Stanisław Bartnik: *PRÓBA OPISANIA NARODU*
 Czesław Miłosz: *ROSJA*
 Aleksander Sołżenicyn: *ROSJA W ZAPAŚCI (fragmenty)*
- ANEKS – DIAGNOZA – POSŁOWIE**
 Natalia Gorbaniewska: *TRZY WIERSZE*
 Wiktor Jerofiejew: *ENCYKLOPEDIA DUSZY ROSYJSKIEJ. ROMANS Z ENCYKLOPEDIĄ (fragmenty); GDYBYM BYŁ POLAKIEM...*
 Jacek Salij OP: *ZŁE I DOBRE STRONY POLSKIEGO MESJANIZMU*

Do nabycia w siedzibie Instytutu, w sprzedaży wysyłkowej
 (po złożeniu pisemnego zamówienia pocztą, faksem lub przez Internet: www.pism.pl/czasopisma.html)
 oraz w wybranych księgarniach: www.pism.pl/ksiazki-ksiegarnie.html